

Archeologie in de SIKB – hoe gaat dat eruit zien? Een uitwerking

CvAK in de SIKB

In de afgelopen twee jaar is door diverse direct betrokkenen in de archeologie gesproken over de vormgeving van het bestel dat ontstaat na de aanvaarding van de nieuwe Monumentenwet. Daarbij is onder meer overwogen dat het CvAK in het nieuwe bestel niet meer een door de minister benoemd College zal zijn. Uit de drie mogelijkheden -zelfstandig verder, onderbrengen bij een organisatie met archeologische kennis of onderbrengen bij een organisatie met certificeringskennis- is gekozen voor de laatste: het CvAK zoekt onderdak bij de SIKB.

Dat gezegd hebbend, zijn er vele vragen aan de orde. Wat betekent dat dan allemaal? In deze notitie een korte schets. Het betreft een eerste opzet; vele zaken moeten in de periode tot de inwerkingtreding van de Monumentenwet nog worden uitgewerkt.

Gestructureerde kwaliteitsborging in het kort

Gestructureerde kwaliteitsborging is op verschillende manieren op te zetten, maar het basisprincipe is feitelijk altijd hetzelfde:

1. leg vast op basis waarvan men bepaalt of sprake is van een goede uitvoering en welke deskundigheid daar voor nodig is (procesbeschrijving)
2. leg vast op welke manier getoetst moet worden of sprake is van een goede uitvoering en door wie (beoordelingscriteria)
3. zet een organisatie op om gestructureerde inbreng van belanghebbenden mogelijk te maken (organisatiestructuur)

Procesbeschrijving: KNA

De archeologische sector heeft al de nodige stappen gezet om te komen tot het gestructureerd borgen van de kwaliteit van het werk. Zo is de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) vanuit de sector tot stand gekomen, onder verantwoordelijkheid van het College voor de Archeologische Kwaliteit (CvAK). In de KNA heeft de sector vastgelegd welke handelingen en kennis tenminste nodig zijn om te kunnen spreken van een goed uitgevoerd werkproces. Daarmee is een eerste versie beschikbaar van het technisch-inhoudelijke deel van de gewenste kwaliteitsborging.

Beoordelingscriteria: beschreven in de beoordelingsrichtlijn (BRL)

De implementatie van het Verdrag van Malta vraagt niet alleen om een goede uitvoering van het werk, maar ook om deze goede uitvoering zichtbaar (aantoonbaar) te maken. Een instrument dat hiervoor zijn waarde al heeft bewezen is het certificaat, een document dat aangeeft dat de betreffende organisatie de erop aangegeven werkzaamheden in de vingers heeft. Certificaten worden afgegeven door daarin gespecialiseerde bedrijven, certificatie-instellingen. Zij toetsen periodiek de uitvoering van de werkzaamheden aan de beschrijving in de KNA, met inbegrip van de eisen gesteld aan het uitvoerende personeel. Met alleen de KNA kunnen zij echter deze toetsen niet uitvoeren. Naast een beschrijving van de processen moeten ze ook weten op welke manier ze de toetsingen (hoe vaak, waar naar kijken, veld / kantoor etc.) moeten uitvoeren. Het document dat daarin voorziet is een beoordelingsrichtlijn, doorgaans afgekort tot BRL.

De certificerende instelling staat onder toezicht van de Raad voor Accreditatie. Bovendien rapporteert de certificerende instelling aan degene die de KNA en BRL beheert: het Centraal College van Deskundigen (CCvD) Archeologie als opvolger van het CvAK.

25 augustus 2004

Organisatiestructuur: CvAK wordt CCvD Archeologie

Dat valt dus mee: het CvAK bestaat al en krijgt er een taak bij doordat het naast de KNA ook een BRL gaat beheren.

Om in het nieuwe stelsel te kunnen functioneren moet het CvAK wel een aantal aanpassingen ondergaan. Het CvAK zal worden opgeheven en opgevolgd door een nieuw op te richten Centraal College van Deskundigen Archeologie (CCvD Archeologie)¹. Het nieuwe College is op de volgende punten anders dan het huidige CvAK:

- in de huidige situatie zijn de leden benoemd door het ministerie van OC&W; om een BRL te kunnen beheren moeten de leden de belangrijkste belanghebbende groepen vertegenwoordigen. Deze groepen kunnen voor het nieuwe CCvD Archeologie leden voordragen en hebben zitting met last en ruggespraak tegenover hun achterban;
- 'leveranciers' en 'afnemers' moeten beide als belanghebbenden in het CCvD Archeologie vertegenwoordigd zijn. Daarnaast is het een keuze om al of niet ook belanghebbenden die noch leverancier noch afnemer zijn als 'derden' deel te laten uitmaken van het College. Wat ook wordt gekozen, geen van de groepen mag de meerderheid van de stemmen hebben. Naast de belanghebbende groepen kan de sector ook 'adviseurs' (zonder stemrecht) of toehoorders in het CCvD Archeologie toelaten;
- splitsing van taken. Het CCvD Archeologie zal zich richten op het beheer van documenten. Het certificeren wordt voortaan gedaan door certificerende instellingen, de voorbereiding en uitwerking van vergaderingen door een ondersteunende eenheid, het programmabureau.
- Het CCvD Archeologie staat, net als de certificerende instellingen, onder toezicht van de Raad voor Accreditatie.

Dus het CCvD Archeologie zorgt voor de KNA en een BRL en dan komen de certificatie-instellingen vanzelf langs om mij te toetsen en een certificaat te geven?

Zo eenvoudig is het helaas nu ook weer niet. Toen de milieuhygiënische bodemsector enkele jaren geleden de kwaliteitsborging ging formaliseren, bleek dat er nog wel wat andere zaken aan vast hingen die om aandacht vroegen. Die sector heeft daarom besloten een stichting op te richten. Deze Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB) voorziet intussen in alles wat nodig is om de kwaliteitsborging van de aanpak van bodemverontreiniging blijvend gestructureerd aandacht te schenken. Dat varieert van het beheren van beoordelingsrichtlijnen tot het uitdragen van het belang van kwaliteitsborging bij allerlei personen en instellingen die met bodembeheer van doen hebben.

De archeologische sector kan hier gebruik van maken terwijl ze toch de zeggenschap over de inhoud behoudt. Naast verschillen zijn er ook zeker veel overeenkomsten tussen het archeologisch en het milieuhygiënisch bodembeheer. We denken dan bijvoorbeeld aan de positie in ruimtelijke ontwikkelingsprojecten: daarin worden we vaak als lastige bijkomstigheid gezien, die alleen (doorloop)tijd en geld kost en niets van waarde voor het project oplevert, waardoor we er doorgaans ook te laat bij betrokken worden. Het komt hierop neer: we hebben een organisatie voor ogen waarin de archeologische en milieuhygiënische sectoren tamelijk zelfstandig opereren en samenwerken waar dit wederzijds voordeel oplevert. In de praktijk betekent dit vooral het inhoudelijk zelfstandig opereren en op organisatorische aspecten veel samenwerken.

Uitwerking van de organisatiestructuur

De organisatiestructuur is samengevat in het bijgaande schema. Laten we eens naar het schema kijken, te beginnen in het midden.

Stichtingsbestuur als rechtspersoon

Het CCvD Archeologie is geen rechtspersoon en kan dus geen overeenkomsten aangaan. Toen de milieuhygiënische bodemsector hier enkele jaren geleden met zijn eigen Centraal College van Deskundigen (CCvD) Bodembeheer tegenaan liep werd dit een belangrijk argument om te kiezen voor de rechtsvorm van een stichting. Het bestuur van de stichting treedt op als rechtspersoon voor het CCvD Bodembeheer en dit is eenvoudig uit te breiden naar het CCvD

¹ De definitieve naam van het college moet nog worden vastgesteld

25 augustus 2004

Archeologie. Uitgangspunt bij de samenstelling van dit bestuur is dat er evenwicht moet zijn tussen publiek en privaat. Het al bestaande bestuur (met vijf stemgerechtigde leden en een onafhankelijk voorzitter) zal worden uitgebreid met twee personen die de archeologische sector vertegenwoordigen, te weten één uit de private en één uit de publieke sector.

Zowel het CCvD Bodembeheer als het CCvD Archeologie legt zijn besluiten voor aan het bestuur. Het bestuur kan besluiten niet amenderen, maar is wel bevoegd om de Colleges (éénmalig) om heroverweging te vragen. Dit laatste is overigens in vier jaar tijd nog maar één keer voorgekomen. Het besluit van het College volgend op deze heroverweging is bindend.

Belangrijker dan deze inhoudelijke rol is echter dat er een orgaan moet zijn dat besluiten kan nemen met financieel-beleidsmatige consequenties, zoals het vaststellen van (meerjaren)begrotingen. Het bestuur, dat ongeveer eens in de twee maanden vergadert, voorziet hierin.

Technische commissies voor het tijdig signaleren van behoeften

Uiteraard spreken de organisaties die gecertificeerd zijn voor activiteiten in het milieuhygiënische bodembeheer over de behoeften en tekortkomingen die zij daarbij tegenkomen. Dit overleg is tot op zekere hoogte geformaliseerd in technische commissies, ook wel secties genaamd. Vanuit deze secties kunnen zij hun behoeften kenbaar maken. De archeologische sector kan ervoor kiezen om ook zulke technische commissies in te stellen. De komende periode zal worden overlegd over de wenselijkheid van het instellen van technische commissies.

Een Programmaraad voor het gestructureerd oppakken van de signalen

De SIKB heeft een Programmaraad ingesteld die beleidsmatige ontwikkelingen bespreekt en door zijn brede samenstelling goed is toegerust om de verschillende signalen te ontvangen en te benoemen tot ideeën voor een samenhangend actieprogramma. De sector archeologie kan er voor kiezen om ook zo'n Raad in te stellen; een alternatief is deelname in de bestaande Programmaraad. De komende periode zal worden overlegd over de wenselijkheid van een Programmaraad.

De dagelijkse ondersteuning: het programmabureau

Het is natuurlijk zaak om de ideeën vanuit de verschillende sectoren om te zetten in samenhangende programma's voor milieuhygiënisch en archeologisch bodembeheer en dan ook te komen tot een effectieve uitvoering van hetgeen daarin staat. Hiervoor is het programmabureau ingesteld. SIKB heeft zelf geen personeel in dienst, maar heeft hiervoor personen ingehuurd, allemaal in deeltijd. Op dit moment bestaat het programmabureau uit een programmadirecteur voor drie dagen in de week, een medewerker landbodems voor twee dagen in de week, een medewerker waterbodems voor een dag in de week en een managementassistente voor vier dagen in de week.

Ten behoeve van het CvAK zal dit programmabureau worden uitgebreid met een medewerker archeologie voor drie dagen in de week en zal de managementassistentie voltijds worden. Dit laatste betekent dat zowel het CCvD Bodembeheer als het CCvD Archeologie voortaan op elke werkdag bereikbaar zal zijn.

Het programmabureau zet de input vanuit beide sectoren om in onder meer:

- een (jaarlijks geactualiseerd) Meerjarenprogramma (per sector) met uitgewerkt jaarprogramma voor het komende kalenderjaar
- uitgewerkte projectplannen voor de uitvoering van de in de jaarprogramma's vermelde projecten
- het aanbesteden van de projecten op basis van de projectplannen
- het inhoudelijk begeleiden van lopende projecten, meestal door het instellen van een inhoudelijk goed onderlegde projectbegeleidingscommissie
- het financieel-administratief begeleiden van lopende projecten
- bij afronding van concepten van BRL-en, protocollen, KNA e.d.: het begeleiden van de besluitvorming door het aanbieden van de concepten aan het CCvD Bodembeheer of het CCvD Archeologie en vervolgens het opzetten van een openbare kritiekronde dan wel in werking stellen van de documenten

SIKB biedt instrumenten voor eenvoudiger en beter bodembeheer

Daarnaast zorgt het programmabureau voor onder meer:

- helpdesk: het beantwoorden van vragen over door het College beheerde documenten en waar mogelijk andere documenten
- het informeren van de sectoren over kwaliteitsborging bij bodembeheer door:
 - het beleggen van (periodieke) vergaderingen met relevante derde partijen
 - het organiseren van workshops, studiedagen en symposia over kwaliteitsborging bij bodembeheer
 - een actuele website
 - een periodieke (gratis) nieuwsbrief (in het milieuhygiënisch bodembeheer met momenteel ruim 2.000 abonnees) en incidenteel ander publicatiemateriaal
 - vaste rubrieken en incidentele publicaties in verschillende vakbladen
 - het verzorgen van inleidingen op bijeenkomsten

Leuk, en wat moet ik nu precies doen als ik gecertificeerd wil worden?

Certificeren kan nu nog niet: eerst moet de BRL worden vastgesteld (naar verwachting begin 2005). De eerste stap in het certificeringsproces is het aanvragen offerte(s) aanvragen bij certificatie-instellingen die certificaten mogen afgeven voor archeologisch bodembeheer (hiervoor hebben zij een overeenkomst met de SIKB nodig en een accreditatie van de RvA). Wat u moet doen om het certificaat te behalen staat in de voor u relevante onderdelen van de KNA. Na uw keuze voor een certificerende instelling (CI) zal deze op kantoor langskomen voor een toets van de documentatie en kantoorprocessen en in het veld voor een toets van de uitvoering daar. Hoe de toets eruit zal zien staat in de BRL. Als alles in orde is geeft de CI een certificaat af. Zo niet, dan geeft de CI aan wat u nog te doen staat en hoeveel tijd u daarvoor heeft.

Het certificaat stuurt u naar de SIKB die een lijst van gecertificeerde bedrijven publiceert op de website.

De kosten van een certificaat hangen af van de tijdbesteding door de CI. Per organisatie zal dit verschillend zijn. Houdt u tevens rekening met een jaarlijkse afdracht aan de SIKB voor het onderhoud van de KNA. Op dit moment wordt dat bedrag geraamd op € 250 per jaar per vestiging (geïndexeerd).

